

протягом трьох років у Реєстрі, уникатимуть повідомлень про випадки домашнього насильства. При цьому невнесення відомостей про випадок домашнього насильства до Реєстру створює загрозу поставити надання допомоги та захисту в залежність від наявності інформації про особу в Реєстрі. На думку Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, зазначене негативно впливатиме на право постраждалої особи звернутися за захистом від домашнього насильства, а також збільшить латентність насильства в Україні [2]. Зазначена позиція є слушною й потребує подальшого обговорення та розробки відповідного більш ефективного механізму захисту прав особи, постраждалої від домашнього насильства.

За оперативними даними Міністерства соціальної політики України на кінець 2017 р. чисельність дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, становила в Україні понад 70 тис. (0,9 % по відношенню до дитячого населення). Для України є гострим питання міждержавного всиновлення дітей. До сьогодні в українському суспільстві тривають дискусії щодо ратифікації Україною Конвенції про захист дітей та співробітництво в галузі міждержавного усиновлення від 29.05.1993 р., яка була ухвалена у м. Гаага. Президентом України 10.10.2017 р. був внесений до Верховної Ради України законопроект № 0166 про приєднання України до Конвенції про захист дітей та співробітництво в галузі міждержавного усиновлення, ухваленої 29.05.1993 р. в м. Гаазі. Цей законопроект було розглянуто Верховною Радою України 21.03.2018 р., проте законопроект не ухвалено. Убачається, що ухвалення цього законопроекту сприяло б створенню ефективного механізму міждержавного усиновлення дітей та захисту прав дітей-громадян України, усиновлених іноземцями.

Зазначені вище положення щодо захисту прав малолітніх та неповнолітніх осіб свідчать, що ця сфера суспільних відносин потребує ще додаткового наукового обмірковування й визначення шляхів удосконалення національного законодавства України.

Список бібліографічних посилань

1. Ухвала Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 20.02.2013 р. : суд. справа № 6-24163св12 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/29619961> (дата звернення: 15.03.2018).

2. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні // Уповноважений Верховної Ради України з прав людини : офіц. сайт. Київ, 2018. URL: <http://www.ombudsman.gov.ua/ua/page/secretariat/docs/presentations/&page=2> (дата звернення: 15.03.2018).

Одержано 23.03.2018

УДК 347.1

Микола Володимирович Старинський,

завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін

та фінансового права навчально-наукового інституту права

Сумського державного університету, доктор юридичних наук, доцент

ЩОДО ЗАСОБІВ І ПРИЙОМІВ НЕЙТРАЛІЗАЦІЇ НОРМ ПРАВА В ПРИВАТНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ

Розвиток України як незалежної та демократичної держави вимагає від її уповноважених органів, для забезпечення прав та законних інтересів, приймати значну кількість нормативних актів. Практика показує, що сьогодні приймаються десятки законів які мають

вирішити велику кількість проблем наших громадян. Аналіз змісту цих законів дає можливість говорити про їх доцільність та прогресивність в сучасних умовах. Разом з тим, практика їх застосування показує, що вони не досягають поставленої мети та не вирішують або лише частково вирішують існуючі проблеми. Виникає закономірне питання, чому прийняті норми є недієвими та яким чином можна вирішити цю проблему.

Аналіз чинних нормативних актів України дає можливість говорити про те, що в них, безумовно не у всіх, проте в більшості, закріплений механізм нейтралізації норм права. Ми в своїх роботах вже досліджували поняття та особливості нейтралізації норм права. На цьому етапі ми хотіли звернути увагу на засобах та прийомах нейтралізації норм права у приватних відносинах.

Логіка викладу вимагає розпочати з основоположних моментів, а саме з визначення поняття нейтралізації норм права. Наші дослідження дають можливість нейтралізацію норм права визначити як використовувану в нормотворчій діяльності уповноваженими суб'єктами сукупність засобів та прийомів за допомогою яких встановлюються перепони для досягнення нормою права результату що запрограмований нормотворцем [1].

Головними ознаками нейтралізації норм права є те, що це: а) використовувані в нормотворчій діяльності сукупність засобів та прийомів; б) суб'єктами які можуть скористатись цими прийомами та засобами є суб'єкти нормотворчості; в) в результаті використання прийомів та засобів нейтралізації норм права, вона не виконує покладеної на неї функції та не досягає результату що запрограмований нормотворцем.

Беручи за основу зазначене, спробуємо виділити засоби та прийоми, які можуть бути використані для нейтралізації норм права в приватних правовідносинах.

Традиційно під приватноправовими відносинами розуміють відносини, які ґрунтуються на засадах юридичної рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності, суб'єктами яких є фізичні та юридичні особи. Враховуючи це сприйняття, ми цілком обґрунтовано можемо зробити висновок про те, що суб'єктами нейтралізації норм в приватноправових відносинах є фізичні та юридичні особи, що вступають у відносини які характеризуються рівністю сторін та використовують прийоми і способи які впливають на ефективність норм права що закріплені в діючому законодавстві. При цьому ми маємо чітко зазначити, що під ефективністю норм права ми розуміємо досягнення результату який ставив перед собою законодавець приймаючи її.

Результат, як кінцева стадія дії норми права представляє собою те, що сформувалось по завершенню процесу дії норми права. Тобто результат – це досягнута ціль, ціль яка стала дійсністю. Поза ціллю, з якою пов'язується дія норми права, результату бути не може. Лише чітке орієнтування на конкретну ціль та її усвідомлення дає можливість оцінити результат її дії. При цьому особливо варто наголосити на тому, що результатом може стати тільки реальна ціль, тобто ціль яка має для своєї реалізації необхідні умови та знаходиться в межах реальної дійсності.

До результатів дії норм права можна віднести: а) те, в чому матеріалізується і на що впливає норма права, що отримує самостійне буття та існує об'єктивно (відносини у сфері правопорядку, культури, науки та інше); б) визначення системи координат поведінки суб'єктів; в) зміна правосвідомості осіб, накопичення правового досвіду, нарощування чи знищення (знецінення) правової культури. Виділені цілі є «фоновими» для конкретних результатів і обумовлені конкретними діями чи актами.

Разом з цим, враховуючи те, що норми права закріплені в нормативних актах які обов'язкові до виконання і які прийняті законодавчим органом влади, виникає закономірне

питання як, чи за допомогою яких засобів чи прийомів, визначені нами суб'єкти (фізичні і юридичні особи) можуть вчинити дії які вплинуть на їх ефективність?

Відповідаючи на це питання, варто відразу вказати, що суб'єкти приватноправових відносин вчинити дії які б напряду (безпосередньо) нейтралізували ту чи іншу норму права не можуть. Проте використання закріплених в чинному законодавстві механізмів дає можливість суб'єктам приватноправових відносин впливати на їх ефективність.

Аналіз практики нейтралізації норм права суб'єктами приватноправових відносин дає можливість виділити такі прийоми та засоби нейтралізації норм права як: а) договір (як показує аналіз практики укладення певних видів договорів з певними положеннями може впливати на ефективність норми права та досягнення нею запрограмованого результату); б) вчинення дій, що не суперечать чинним нормативним актам але впливають на ефективність норми права (це може бути у вигляді реалізації дискретних прав); в) використання колізій діючих норм права. Коротко охарактеризуємо зазначені засоби та прийоми.

Використання в якості засобу нейтралізації договору, що впливає на ефективність норми права суб'єктами приватноправових відносин передбачає знання чинного законодавства та досконале володіння юридичною технікою. При цьому даний засіб, в основному, об'єктивується в укладенні цивільно-правових договорів, що деталізують регулювання відносин які врегульовані нормою яку суб'єкт бажає нейтралізувати. Використання даного засобу є можливим завдяки закріпленням в чинних нормативних актах певних елементів механізму нейтралізації норми права. Зазвичай таким елементом, який дозволяє використовувати такий засіб і запустити даний вид нейтралізації норми права суб'єктами приватноправових відносин є закріплене положення, що дозволяє відходити від чинної норми в разі обопільної згоди сторін чи обирати варіант врегулювання.

Вчинення дій, що не суперечать чинним нормативним актам але впливають на ефективність норми права в приватноправових відносинах як механізм нейтралізації норм права також об'єктивується в укладених договорах та може бути застосованим завдяки закріпленій у чинному цивільному законодавстві свободі договору та можливості укладення договорів в яких містяться елементи різних договорів (змішаний договір). При цьому об'єктивація механізму нейтралізації норми права здійснюється шляхом конкретизації положень які вже врегульовані нормами права, але які дозволяють таку індивідуальну конкретизацію шляхом додавання елементів іншого договору і виведення таким чином відносин що виникають з-під регулювання норми яку суб'єкт приватноправових відносин бажає нейтралізувати.

Використання колізій діючих норм права, що регулюють приватноправові відносини як механізм нейтралізації норми права передбачає виявлення такої колізії та зазначення в договорі тієї норми яка є конкуруючою з нормою яку суб'єкт приватноправових відносин збирається нейтралізувати.

Як показує аналіз практики регулювання приватних відносин та судової практики зазначені засоби та прийоми нейтралізації норм права використовуються суб'єктами приватноправових відносин досить часто. При цьому варто звернути увагу на те, що в своїй переважній більшості відносини які виникають чи змінюються при запуску механізму нейтралізації норми суб'єктами приватноправових відносин є оспорюваними, що додатково ставить перед такими суб'єктами питання підтримання їх легітимності.

Список бібліографічних посилань

1. Старинський М. В. Нейтралізація норм права. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2017. Вип. 45, т. 1. С. 35–37.

Одержано 26.03.2018